

Poziom i struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2012 r.

(na podstawie danych średniorocznych)

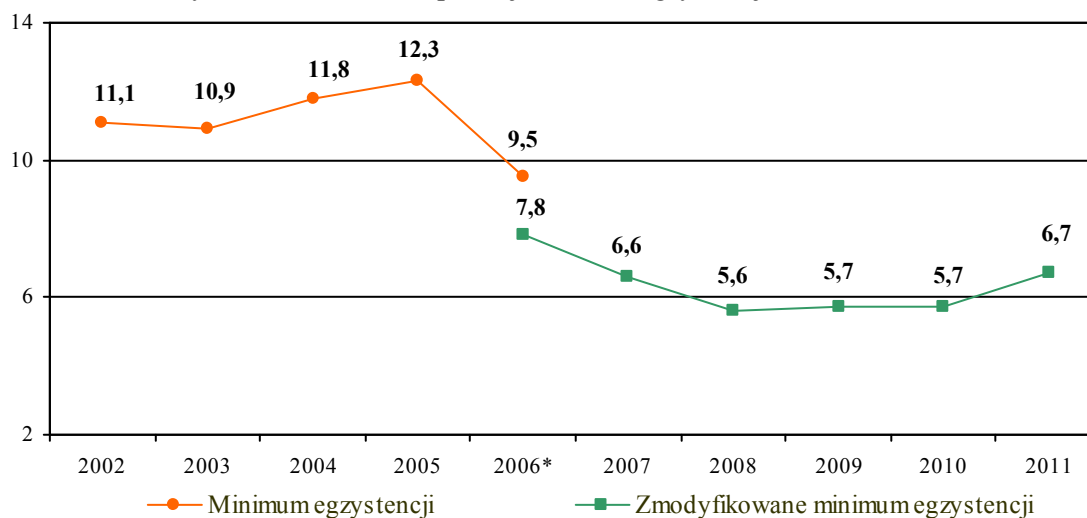
Wprowadzenie

Wskaźnik minimum egzystencji, zwane także minimum biologicznym, wyznacza najniższy standard życia, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju psychofizycznego człowieka. Zaspakajanie potrzeb na tym poziomie i zakresie rzeczowym umożliwia jedynie przeżycie. Grupami potrzeb o największym znaczeniu są wyżywienie oraz potrzeby mieszkaniowe. Minimum egzystencji uznaje się za *dolną granicę obszaru ubóstwa*.

Z badań GUS nad zakresem ubóstwa wynika, że poziom ubóstwa skrajnego mierzonego linią minimum egzystencji wzrósł. W 2011 r. udział gospodarstw domowych wydających poniżej linii minimum egzystencji wzrósł do 6,7%. Zwiększenie zagrożenia ubóstwem skrajnym dotyczyło wszystkich grup gospodarstw domowych, w tym zwłaszcza rodzin z czwórką dzieci na utrzymaniu (24%), gospodarstw utrzymujących się z niezarobkowych źródeł dochodów (21,9%), rolników (13,1%), oraz rencistów (13%) (por. GUS 2012, 7).

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS 2012. * Od 2006 r. wyniki oznaczone kolorem zielonym podano dla

Wykres 1. Udział osób poniżej minimum egzystencji w latach 2002 - 2011

zmodyfikowanych kosztów minimum egzystencji (por. Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. 2007).

Chociaż brakuje jeszcze danych skali ubóstwa w 2012 r., można się spodziewać, że w warunkach rosnącego bezrobocia raczej będzie rosło.

W informacji tej pragniemy przedstawić wartości i strukturę minimum egzystencji w 2012 r. (w cenach średniorocznych). Także i w tym roku, dokonując tych szacunków doszło do wymiany niektórych reprezentantów towarów.

Wartość i struktura minimum egzystencji

W 2012 r. wartości minimum egzystencji wzrosły nieznacznie szybciej niż wskaźnik inflacji (3,7 procent w ujęciu średniorocznym). Wzrost ten wyniósł od 3,9 procentowego w gospodarstwie pracowniczym do 4,2 punktu w gospodarstwie samotnego emeryta.

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji w 2012 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	206,74	413,49	595,50	660,76	842,78	1090,06	177,10	354,19
Mieszkanie	245,32	335,14	474,02	474,02	613,96	753,58	245,32	335,14
Edukacja	0,00	0,00	3,41	50,83	54,24	105,07	0,00	0,00
Odzież i obuwie	17,23	34,45	53,47	56,83	76,53	99,59	17,23	34,45
Leki	10,24	17,32	35,09	27,78	44,91	55,36	16,08	29,01
Higiena	16,77	33,01	41,77	46,38	55,16	68,72	14,71	28,90
Pozostałe wydatki	24,81	41,67	60,16	65,83	84,38	108,62	23,52	39,08
Razem ME	521,11	875,08	1263,42	1382,44	1771,96	2281,00	493,96	820,77
ME na 1 osobę	521,11	437,54	421,14	460,81	442,99	456,20	493,96	410,38

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.
Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

W tym ostatnim przypadku minimum egzystencji zbliżało się do kwoty 500 zł miesięcznie (**493,96 zł**). Dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym wartość koszyków przeżycia wyniosła **521,11 zł**. Dla gospodarstwa z dwójką dzieci na utrzymaniu minimum egzystencji wyniosło **1 771,96 zł** (prawie **443 zł** na osobę), a dla rodziny z trójką dzieci (w tym dwójka to dzieci starsze) ponad **2 281 zł** (456 zł na osobę).

Od października 2012 r. przyjęte zostały nowe progi dochodowe dla pomocy społecznej. Dla osoby samotnie gospodarującej granica ta wynosi obecnie 542 zł, zaś dla osoby żyjącej w rodzinie – 456 zł (przez 6 lat, od października 2006 r. było to odpowiednio 477 zł oraz 351 zł). Wprowadzając nowe granice w pomocy społecznej resort pracy zapowiadał, że jest to jeden z dwóch kroków – jesienią 2013 r. ma być kolejna podwyżka.

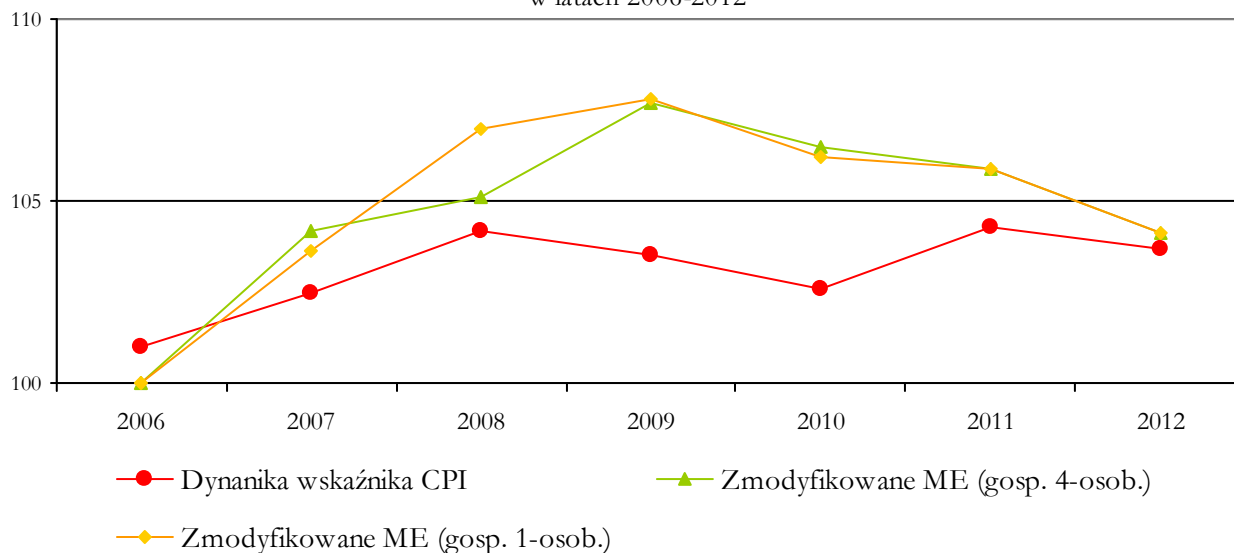
Z punktu widzenia osób ubogich – zwłaszcza dla rodzin z dziećmi w starszym wieku – ta zapowiedź stanowi ważną informację, uzasadnioną metodycznie. Szacunki minimum egzystencji w 2012 r. przewyższały bowiem w tych przypadkach uchwalone niedawno kryteria uprawniające do pomocy (gospodarstwa 3- oraz 5-osobowe).

Dynamika minimum egzystencji

W ostatnich latach różnica między tempem wzrostu cen konsumpcyjnych (inflacją) a dynamiką wzrostu minimum egzystencji stopniowo maleje. Jeszcze w 2009 r. mieliśmy do

czynienia z dość dużą różnicą (4,2 punktu proc.). W 2011 r. inflacja średnioroczna była już nieco wyższa od dynamiki wartości koszyków, a w 2012 r. wielkości te byłyby prawie równe (por. Wykres 2).

Wykres 2. Dynamika minimum egzystencji na tle inflacji
w latach 2006-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych IPiSS oraz danych GUS.

Jednak w przekroju grup wydatków wzrost koszyków minimum egzystencji dokonywał się z dość dużym zróżnicowaniem (por. Tabela 2). Głównym czynnikiem wzrostu minimum biologicznego, paradoksalnie, była nie tyle żywność ile wzrost opłat za korzystanie z mieszkania i nośników energii – w gospodarstwach jednoosobowych jest to największa grupa wydatków. Wydatki na eksploatację mieszkania wzrosły o 5,3 - 5,8 punktu procentowego, przy podobnej skali wskaźnika CPI. Z kolei żywność, mimo wysokiego wskaźnika cen konsumpcyjnych dla tej grupy, wzrosła bardzo umiarkowanie – zaważyła o tym niższa podstawowych warzyw (przede wszystkim ziemniaków), jakie znajdują się w koszyku.

Jak co roku, wskaźnik cen konsumpcyjnych dla obuwia i odzieży charakteryzuje się spadkiem (-4,2%), a wartości koszyków odzieżowych w minimum egzystencji wzrosły i to znacznie (od +15,3 do 19,6%). Wynika to z faktu wzrostu cen tych towarów znajdujących się w koszykach, których wartość – według notowań GUS – istotnie wzrosła. Różnica w dynamice koszyka a wskaźnikiem CPI nie jest mała. Jest to konsekwencja przyjęcia innego niż w CPI, „oddolnego” podejścia wyceniania konkretnych towarów.¹

W 2012 r. dość znacznie wzrosła także wartość wyposażenia mieszkania. Wśród nowych towarów pojawiły się m.in. żarówki energooszczędne – to ich dużo wyższa cena była głównym źródłem tego wzrostu. Wyższa dynamika koszyka minimum egzystencji wystąpiła także w wydatkach na leki (w przypadku niektórych leków zmieniły się zasady refundacji) oraz na higienę osobistą. Tu także przyczyną była zamiana niektórych towarów na liście reprezentant na liście notowań cen.

¹ Te różnice nie mają dużego wpływu na całkowitą wartość koszyka: udział odzieży i obuwia kształtuje się, w zależności od gospodarstwa od 3,3 do 4,4% wartości koszyka.

Tabela 2. Dynamika minimum egzystencji na tle inflacji w 2012 r. (2011 r. = 100).

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa domowego				Dynamika wzrostu cen (CPI)
	Pracownicze 1-osobowe	Pracownicze 4-osobowe	Emeryckie 1-osobowe	Emeryckie 2-osobowe	
Żywność	100,9	101,3	100,6	100,6	104,3
Eksploatacja mieszkania	105,3	105,8	105,3	105,7	105,8
Wyposażenie mieszkania	110,1	108,6	110,1	108,9	102,3
Edukacja	-	107,5	-	-	104,2
Odzież i obuwie	119,6	115,3	119,6	119,6	95,8
Leki	107,0	106,4	107,8	108,2	103,2
Higiena osobista	107,7	107,2	107,1	107,1	102,4
Razem	104,1	104,1	104,2	104,0	103,7

Źródło: Obliczenia IPiSS oraz własne na podstawie GUS 2012.

Tabela 3. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2012 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	39,7	47,3	47,1	47,8	47,6	47,8	35,9	43,2
Mieszkanie	47,1	38,3	37,5	34,3	34,6	33,0	49,7	40,8
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,7	3,1	4,6	0,0	0,0
Odzież i obuwie	3,3	3,9	4,2	4,1	4,3	4,4	3,5	4,2
Leki	2,0	2,0	2,8	2,0	2,5	2,4	3,3	3,5
Higiena osobista	3,2	3,8	3,3	3,4	3,1	3,0	3,0	3,5
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura:

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczane metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2013): *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (styczeń), GUS, Warszawa.

GUS (2012), *Ubóstwo w Polsce w 2011 r.*, maj, Warszawa.

GUS (2011), *Ubóstwo w Polsce w 2010 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych)*, GUS, lipiec.

GUS (2010), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2009 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl

GUS (2007), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2006 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl